

BİLİŞSEL KURAMLAR

Bireyler öğrenme sürecine aktif olarak katılır. Öğrenme daha önce öğrenilen bilgi ile yeni bilgiyi ilişkilendirme sürecidir. Öğrenme, bilgilerin örgütlenmesi ve bağlantılarının oluşma süreçlerini içerir.

- Öğrenme mekanik değil insanidir.
- Öğrenme en az U-O-T bağı ile olmalıdır.
- (O: organizmanın zihnindeki süreçler.)
- İnsan doğuştan bazı özellikler getirir(Zekâ vb)
- Öğrenmenin odağında ürün yani davranış vardır.
- Öğrenmenin odağında zihinsel süreçler vardır.
- Öğrenmede içsel pekiştireç ve güdülenmenin üzerinde durur.
- Bilgi öğrenilir.
- Bilişsel davranışlar üzerinde durur.
- Hafıza, algı, dikkat, yorumlama, anlamlandırma, problem çözme gibi süreçlerin üzerinde durur.
- Ölçülebilen, gözlenebilen davranış üzerinde durur.
- Öğrenme bireyin çevresine anlam verme sürecidir.

A- GESTALT KURAMI – KOFFKA/ WERTHEİMER/ KÖHLER

Gestalt sözcüğünün biçim, şekil, form parçalarının sadece toplamı değil, entegre olmuş bütün gibi anlamları vardır. Gestalt kuramcılarına göre bütün parçaların toplamından daha anlamlıdır. Birey bütünü parçalara ayırıştırarak değil, bütünlük içinde algılar.

Gestalt Kuramında Algılama: Dış dünyadan duyu organları aracılığıyla elde edilen bilginin beyin tarafından seçilerek yorumunun yapılmasıdır.

Gestaltçıların öğrenmeyle ilgili çalışmaları algıyla ilgili çalışmalarına dayanmaktadır. Onlara göre algısal örgütlenme yasaları öğrenmeyi de açıklamaya yardım etmektedir. Ayrıca her psikolojik örgütlenme "iyi bütün", "iyi biçim", "iyi şekil" olma eğilimindedir. Yani her psikolojik olayda anlamlı olma, basit ve tam olma eğilimi vardır. Bu genel yasaya "pragnanz yasası" adı verilmiştir. Örgütlemenin yasaları pragnanz yasası çevresinde toplanmaktadır.

Algısal Örgütlenme Yasaları

Şekil-Zemin İlişkisi

Şekil bireyin dikkatini üstüne odakladığı şeydir. Zemin ise, şeklin gerisinde dikkat edilmeyen, algı alanına girmeyen şeydir. Şekil zeminden daha dikkat-çekici ve çarpıcıdır. Bazı durumlarda şekil ve zemin yer değiştirebilir. Ancak aynı anda ikisi de şekil olarak algılanamaz.

Yakınlık Yasası

Organizma bir alandaki öğeleri, nesnelere yakınlıklarına göre gruplandırma eğilimindedir. Kısaca, yakın uyarıcılar birlikte algılanır. (Thorndike-Ait Olma)

Benzerlik

Şekil, renk, doku, cinsiyet vb. pek çok özellik bakımından birbirine benzer maddeler birlikte gruplandırılarak algılanma eğilimindedir.

Tamamlama

Organizma, tamamlanmış etkinlikleri, şekilleri, sesleri tamamlayarak algılama eğilimindedir.

Devamlılık Yasası

Aynı yöne giden noktalar, çizgiler vb. birimler birlikte gruplandırılarak algılanma eğilimindedir.

Basitlik Yasası

Birey basit, düzenli bir şekilde organize edilmiş figürleri algılama eğilimindedir.

Gestalt Yaklaşımının Temel İlkeleri

Phi Fenomen

Gerçekte hiç hareket etmediği halde uyarıcının bir hareket varmış gibi algılanmasıdır.

Algısal Değişmezlik

Bir objenin değişik koşullar altında aynı biçimde görülmesi ve algılanmasıdır

Algıda Seçicilik

Bireyin, çevresindeki uyarıcıların belli olanlarını seçip algılamasıdır. Algıda seçicilikte kişinin beklentileri, duyguları, uyarıcının büyüklüğü ve değişkenliği etkili olur.

İllüzyon

Bir nesnenin ya da etkinliğin algılamasındaki farklılık ya da hatadır.

Halisünasyon

Bireyin olmayan bir şeyi algılamasıdır. Psikolojik rahatsızlığı ifade eder.

Yer değiştirme

Özel durumlar değil genel prensipler öğrenilir.

Üretici Düşünme/Wertheimer

Wertheimer iki tip problem çözmeden bahseder.

A Tipi Çözümler

Problemin çözümü başkası tarafından değil, birey tarafından ortaya konur. Gestalt ilkelerine dayanır. Orijinal ve iç görüsel. Uzun süre hatırdaki kalır. Kolaylıkla genellenebilir.

B Tipi Çözümler

Anlamadan ezberlemeye dayalıdır. Kolay unutulur. Sınırlı durumlarda kullanılır.

Yaratıcı Düşünce Önündeki Engeller

İşleve Takılma

Bireyin bir nesnenin işlevine saplanıp onları yaratıcı bir biçimde yeni durumda kullanamamasıdır. Zihinsel Kurgu

Zihinsel Kurgu

Bireyin bir sorunu belli bir yöntemle çözdükten sonra, o yöntemle bağlanıp kalmasıdır. Bu benzer problemlerde yeni çözüm yöntemleri kullanmayı engeller.

İçgörüselleme- Seziş- Buluş - Kavrama Yoluyla Öğrenme / Köhler

İçgörüselleme öğreniminde problemin muhtemel sonuçları zihinde düşünülür. İçgörüselleme öğreniminde zihinsel bir deneme yanılma vardır. Birey kafasında olası çözümleri dener ve en doğru çözümü buluncaya kadar düşünür. Ön çözümden çözüme geçiş ani ve tamdır. Uzun süre hatırlanır. Diğer problemlerin çözümünde rahatlıkla uygulanır. Zeki kişiler çözüme daha kısa sürede ulaşır.

İçgörüselleme öğrenme üç aşamada gerçekleşir:

1. Hazırlık Aşaması: Deneme yanılmalar yapılır ama çözüme ulaşılamaz.

2. Bekleme/Kuluçka Dönemi: Birey bir süre düşünür zihinsel deneme yanılmalar yapılır.

3. Çözümün Aniden Ortaya Çıkması

İz Teorisi / Köhler

Kazanılmakta olan yaşantı bellek sürecini harekete geçirir, Bireyin çevreyle etkileşimi sonucunda meydana gelen etkinliğe "bellek süreci" denir. Bu etkinlikler bittiğinde bir

iz kalır bu ize "bellek izi" denir. Kazanılan iz daha sonraki izleri etkiler. Yeni izlerde eski bellek izinin yeni bir bütüne dönüşmesini sağlar.

Unutma

İki sebepten gerçekleşir

1- Geriye getirmedeki başarısızlık nedeniyle: Bütünle ilgili ipuçları bütün hakkında fikir vermiyorsa bütün hatırlanamaz.

2- İz sistemindeki bozulmalar nedeniyle: Başlangıçtaki bellek izi son kazanılan bellek izinden çok farklı ise başlangıçtaki bellek izi unutulur.

Alan Kuramı / Lewin

Lewin' e göre insanın davranışları o anda yaşanan psikolojik ortamdan etkilenir. İnsanın aç olması, uykusuz olması, üzgün olması gibi durumlar öğrenme üzerinde etkilidir. Bahsedilen bu psikolojik durumlar bireyin "psikolojik yaşam alanı"nı oluşturur.

Zeigarnik Etkisi: Bireylerin tamamlanmamış etkinliklerini, tamamlanmış etkinliklere göre daha kolay hatırlamalarıdır.

B-BİLGİYİ İŞLEME KURAMI –GAGNE/MİLLER

Bilişsel öğrenme kuramları, insanın dünyayı anlamlandırmada kullandığı zihinsel süreçleri inceleyen kuramdır. Bilişsel açıdan öğrenme; bireyin zihinsel yapılarındaki değişim olarak tanımlanmaktadır. Bu zihinsel değişim bireyin davranışlarında da değişimi sağlamaktadır. İnsan beyninin çalışmasını bir bilgisayarın çalışmasına benzetir. Bilişsel Kuramcılar gözlenebilir davranışlara ek içsel yapılarla süreçlerle de ilgilenmişlerdir.

Biliş: İnsanın kendisini ve çevresini algılamada kullandığı işlemlerin tümüdür.

Biliş Ötesi, Metabilişsel: Belli görevleri yerine getirirken ne bildiğimizin ne kadar bildiğimizi ve öğrenme özelliklerimizin farkında olmaktır.

Duyusal Kayıt

Bilginin tam bir kopyasıdır. Kapasitesi sınırsızdır. Bilginin kalma süresi kısadır. İlk unutma burada gerçekleşir. Bilinçli çalışmaz.

Kısa Süreli Bellek (İşleyen Bellek)

Kapasitesi sınırlıdır. Bilginin kalma süresi 20 s ile sınırlıdır. Tekrar ve gruplama ile süre uzatılabilir. İkinci unutma burada gerçekleşir. Bilinçli olarak çalışır.

Bilgiyi Daha Uzun Süre Saklamak İçin;

1. Sürekli Tekrar

2. Gruplama

3. Otomatiklik Kazandırma

Uzun Süreli Bellek

Kapasitesi sınırsızdır. Bilginin kalma süresi sınırsızdır. Buradaki bilgiler unutulmaz ya da silinmez. Bilinçli olarak çalışır. Üç tiptir.

1.Anısal/Epizodik Bellek: Kişisel bilgilerimizi depoladığımız yerdir.

2.Anlamsal/Semantik Bellek: Okul öğrenmelerimiz, yasalar, kurallar ve ilkelerin depoladığımız bellektir.

3.İşlemsel/Prosedürel Bellek: Belli bir işlemin nasıl yapılacağına ilişkin bilgiler burada bulunur.

Eğitim Ortamında öğrencinin dikkatini Çekmek için Kullanılan Yöntemler

Fiziksel Uyarıcılar: Resim, şekil...

Aykırı Uyarıcılar: Bilinçli yapılan yanılgılar

Duyusal Uyarıcılar: Güven veren etkileyici ifadeler

Emir verici uyarıcılar: "Dikkat edin!" gibi ifadeleri

İçsel Özellikler: Akademik özgüven vb.

Bilginin Uzun Süreli Belleğe Aktarılmasında Kullanılan Süreçler

Tekrar: Bir bilgi formunun açık ya da örtük tekrar edilmesidir.

Kodlama/Anlamlandırma: Bilgiyi depolamada ekonomik bir yoldur.

Etkinlik: Öğrenciyi merkeze alarak, yaparak yaşayarak öğrenmedir.

Ekleme: Şemalara yeni bilgilerin eklenmesidir.

Örgütlenme: Bilgileri birbiri ile ilişkilendirir.

Bellek Destekleyici İpuçları:

Yerleşim

İyi bilinen mekân ile yeni öğrenilen bilginin eşleştirilmesidir. Zihinsel yürüyüştür. Anlamsız bilgiyi, hatırlaması, zor, kuru bilgiyi tanıdık kemandaki eşyalarla eşleştirmektir/ilişkilendirmektir.

Zincirleme Bağ Yöntemi

Yeni öğrenilen bilgi ile hikâye oluşturmaktır. Anlamsız kuru bilgileri bir araya getirip anlamlı bir hikâye oluşturmaktır.

Akrostiş

Hatırlanması gereken kavramların ilk harflerinde anlamlı bir kelime oluşturmaktır.

Akronim

Belli bir örgüt, kuruluş ya da birliğin adının ilk harflerinden oluşan kısaltmalardır.

Askı Sözcük

Öğrenilen kavramın benzeri ile ilgili imgeler oluşturmaktır. Anlamsız kuru bilgileri sıralı rakamlarla eşleştirmektir.

Anahtar Sözcük

Yabancı dildeki kelimeleri hatırlayabilmek için Türkçe ses benzeri olan kelimeleri kullanmaktır.